

Pregledni znanstveni članek (1.02)
Bogoslovni vestnik 77 (2017) 2, 369—381
 UDK: 27-22:378.6:2(497.4 Ljubljana)
 Besedilo prejeto: 10/2016; sprejeto: 12/2016

Nik Trontelj in Mari Jože Osredkar
**Sto let osnovnega bogoslovja
 na Teološki fakulteti v Ljubljani**

Povzetek: Glavni cilj prispevka je, predstaviti zgodovino katedre za osnovno bogoslovje in njene predavatelje, ki so preučevali, poučevali in osvetljevali to teološko panogo z dveh zornih kotov: s stališča veroslovja in s stališča nauka o Cerkev. V prvem delu članka sta najprej predstavljeni vsebina osnovnega bogoslovja in vloga katedre na ljubljanski Teološki fakulteti. V nadaljevanju so predstavljeni vsi predavatelji osnovnega bogoslovja, ki so se zvrstili v letih delovanja Teološke fakultete. V skoraj sto letih obstoja ljubljanske Teološke fakultete so na njej delovali dobro usposobljeni predavatelji, ki so veliko prispevali k razvoju slovenske teološke znanosti.

Ključne besede: teološka fakulteta, osnovno bogoslovje, predavatelji, apologetika, ekleziologija

Abstract: **Hundred Years of Basic Theology at the Faculty of Theology in Ljubljana**

This article discusses the history of the Department of Basic Theology and its professors who studied, taught and illuminated this discipline from two perspectives, the study of religion and the teaching of the Church. The first part of the article describes the content of fundamental theology and the role of the Department in the Faculty of Theology in Ljubljana. The second part presents all the scholars of basic theology who have worked at the Faculty of Theology. Through the century of its existence the Faculty has had highly qualified individuals who have played major roles in contributing to the development of theology in Slovenia.

Key words: Faculty of Theology, basic theology, professors, apologetics, ecclesiology

1. Uvod

Študijski predmeti, ki sodijo na področje »fundamentalne teologije«, se danes izvajajo v okviru katedre za osnovno bogoslovje in dialog. Osnovno bogoslovje je temeljno področje teološkega študija in je navzoče pri nas od ustanovitve univerze in znotraj nje v okviru Teološke fakultete v Ljubljani. Ves ta čas, tako tudi danes, ima fundamentalna teologija dve poslanstvi: spregovoriti o razlogih za verovanje in predstaviti Cerkev kot občestvo kristjanov, med katerimi se krščansko verovanje

uresničuje. Zato se tudi vsebina osnovnega bogoslovja deli na dva dela. Predmet, ki se, tako kakor teološka disciplina, imenuje osnovno bogoslovje, išče odgovor na vprašanje: »Kako je sploh možno verovati v Boga?« Pri tem predmetu iščemo evangelijsko podobo Boga z nami in med nami. Govorimo torej o ideji, da se in kako se Bog razodeva; da nas in kako nas Bog odrešuje. Drugi temeljni predmet katedre za osnovno bogoslovje pa je nauk o Cerkv, katerega poslanstvo je, pokazati, da se v katoliški Cerkvi živi in uresničuje evangelij Jezusa Kristusa. Oba temeljna predmeta katedre imata danes celo vrsto »pomožnih« predmetov, ki pripomorejo k razumevanju krščanskega verovanja v katoliški Cerkvi. Ti predmeti se na eni strani ukvarjajo z nekatoliškimi krščanskimi Cerkvami, z njihovim verovanjem in versko prakso, na drugi strani pa z nekrščanskimi religijami. Skratka, osnovno bogoslovje išče razloge za človekovo verovanje in zagovarja katoliško versko dejavnost v sodobnem svetu.

Če pogledamo predmetnik ljubljanske teološke fakultete iz akademskega leta njene ustanovitve, med naslovi predmetov, ki so se predavali v letu 1919/1920, najdemo tudi osnovno bogoslovje. Predaval ga je dr. Franc Grivec. Toda iz predavane vsebine hitro razberemo, da je profesor Grivec predaval nauk o Cerkvi. Predmet, ki je študentom posredoval odgovor na vprašanje, kako je mogoče govoriti o Bogu in zakaj je to potrebno, pa je prof. Ehrlich predaval pod imenom apologetika, ki je staro ime za predmet osnovno bogoslovje. Beseda pomeni »zagovor«. Njen cilj je bil, usposobiti kristjane v prvih stoletjih preganjanja, ki so se morali zagovarjati pred sodiščem zaradi krščanstva, da so bili pripravljeni predstaviti razloge za svojo vero v Kristusa. Pozneje, ko kristjani niso bili več preganjani, pa je postala naloga osnovnega bogoslovja, vernikom samim pomagala najti razloge za krščansko verovanje. Zagotovo pa je poslanstvo osnovnega bogoslovja tudi, ne-vernim odgovoriti, zakaj in kako krščanska skupnost v osebi Jezusa Kristusa prepoznava razodetega Boga in Odrešenika človeka. Danes pri osnovnem bogoslovju ne poudarjamo več »obrambnega stališča«, temveč raje govorimo, da je osnovno bogoslovje razmišljanje vernega človeka o temeljih krščanske vere.

Osnovno bogoslovje je bilo v zadnjem stoletju deležno živahnega razvoja, saj se je število predmetov pogosto povečevalo in oplajalo, spreminjalo vsebinske poudarke in doživljalo mnoge organizacijske spremembe. V skoraj stoletnem obdobju delovanja naše najvišje teološke izobraževalne ustanove so se tako na fakulteti zvrstili številni predavatelji, ki so raziskovali in poučevali osnovno bogoslovje.

V prispevku bomo predstavili katedro za osnovno bogoslovje in njene predavatelje na Teološki fakulteti v treh obdobjih njenega delovanja: od njene ustanovitve in v življenju pod okriljem univerze v času Kraljevine Jugoslavije, prek povojnega socialističnega obdobja, v katerem je delovala kot zasebna ustanova, do njene ponovne vključitve v državni univerzitetni visokošolski sistem ob nastopu samostojnosti slovenske države. Predavatelja, ki sta začela predavati osnovno bogoslovje na Teološki fakulteti, sta bila ekleziolog Franc Grivec in veroslovec Lambert Ehrlich. Osnovno bogoslovje sta osvetljevala z ekleziološkega in z apologetskega gledišča. Po Ehrlichovi nasilni smrti je njegovo delo nadaljeval Vilko Fajdiga. Pokojnega Grivca je leta 1964 nasledil Franc Perko, nekaj let zatem pa sta na fakul-

teti začela predavati tudi Franc Rode in Stanko Janežič. Janežič je dolga leta deloval predvsem na mariborskem oddelku. Z odhodom Franca Rodeta na službeno mesto v Rim je profesuro v Ljubljani nastopil Drago Karl Ocvirk, ob Perkovem imenovanju na škofovsko mesto v Beogradu pa je njegove študijske predmete prevzel Bogdan Dolenc. Od leta 2003 pri katedri za osnovno bogoslovje in dialog deluje tudi Mari Jože Osredkar. Pomemben delež k delovanju in razvoju katedre za osnovno bogoslovje in dialog je prispeval tudi profesor dogmatične teologije Vekoslav Grmič, ki je leta 1962 začel predavati na Teološki fakulteti, v naslednjih desetletjih pa je bil nosilec različnih predmetov fundamentalne teologije na oddelku v Mariboru.

V nadaljevanju si bomo v glavnih potezih ogledati vlogo posameznih profesorjev pri predavanju osnovnega bogoslovja na Teološki fakulteti v Ljubljani.

2. Zgodovina katedre za osnovno bogoslovje in dialog na ljubljanski Teološki fakulteti

V teku časa se je vsebinska snov predmetov današnje katedre za osnovno bogoslovje na Teološki fakulteti širila in dograjevala, postopno pa sta se spreminjali tudi imeni glavnih predmetov, ki jih danes poznamo kot osnovno bogoslovje in nauk o Cerkvi. Na tem mestu velja opozoriti na nezanemarljivo posebnost. Študijski predmet osnovno bogoslovje je imel v letih po ustanovitvi Teološke fakultete drugačno vsebino, kakor jo ima danes. Znotraj predmeta osnovno bogoslovje se je namreč tedaj predaval nauk o Cerkvi. Vsebina današnjega predmeta osnovno bogoslovje pa bolj ustreza tedanji apologetiki, ki se je posvečala vprašanju govornice o Bogu in tematikam, ki postavljajo temelje teološkemu razmišljanju. Snov predmeta primerjalno veroslovje, ki je tudi sodil k apologetskemu delu osnovnega bogoslovja, pa je v nekaterih potezih sorodna današnjemu predmetu o verstvih.

V prvi uredbi Teološke fakultete, ki je stopila v veljavo leta 1920, je med glavnimi predmeti, ki so obvezni in jih mora opraviti vsak študent teologije, navedeno tudi osnovno bogoslovje in primerjajoče veroslovje (NŠAL, Uredba Teološke fakultete v Ljubljani 1920, čl. 14). Kakor je razvidno iz nekaterih dokumentov, je bila takšna ureditev značilnost Teološke fakultete v Ljubljani. V ljubljanskem Nadškofijskem arhivu najdemo dokument iz leta 1943, ki zadeva državno Uredbo o katoliški bogoslovni fakulteti v Zagrebu in Ljubljani iz leta 1935, ki je urejala delo dveh katoliških fakultet v Kraljevini Jugoslaviji. To so spremembe in dopolnitve fakultetne uredbe oziroma njena prilagoditev Teološki fakulteti v Ljubljani, ki se je v nekaterih pogledih v organizaciji predmetov in v njihovi razporeditvi razlikovala od zagrebške fakultete. V dokumentu sta navedeni stolici za krščansko in primerjalno veroslovje ter za osnovno in vzhodno bogoslovje. Vidimo torej, da sta takrat obstajali dve katedri, prva apologetična, druga pa ekleziološka. (NŠAL, Izpremembe in dopolnila fakultetne uredbe 1942, čl. 7) Takšna razdelitev stolic na Teološki fakulteti v Ljubljani je bila v tistem času značilnost ljubljanske Teološke fakultete, ki se je razlikovala od opredelitev skupne uredbe z zagrebško fakulteto.

K vsebinam osnovnega bogoslovja, ki dajejo temelje teološkemu razmisleku, je dolga leta sodil tudi uvajalni predmet v študij teologije. Uvodni predmet predvidi že omenjena državna uredba iz leta 1935, ki je urejala delo dveh katoliških fakultet v Kraljevini Jugoslaviji. Apologetična stolica za krščansko in primerjalno veroslovje in poznejša katedra za osnovno bogoslovje je uvajalni predmet, razen nekaj študijskih let v osemdesetih letih, izvajala do leta 1995, ko je ponovno nastopila reorganizacija kateder.

Osnovnemu bogoslovju na Teološki fakulteti v Ljubljani lahko pripišemo še več posebnosti in dosežkov. Široko področje znanstvenega zanimanja za nekrščanska verstva je bilo pri naših predavateljih navzoče že v času, ko je bil ekumenski dialog še v povojih in cerkvene oblasti še niso uradno spodbujale k študiju nekrščanskih verstev. Profesor Franc Grivec je že leta 1921 predaval »dialoško«¹ vzhodno bogoslovje, ažurni Lambert Ehrlich pa se je pri predmetu primerjalno veroslovje od svojega prihoda na Teološko fakulteto leta 1922 dalje posvečal nekrščanskim verstvom. Od tedaj se je Teološka fakulteta redno poglobljala v študij nekrščanskih verstev, »vselej na visoki znanstveni in pedagoški ravni«² (Petkovšek 2009, 263). Ehrlich je bil pred časom tudi s predavanji misiologije. Konstitucija o visokem cerkvenem šolstvu z naslovom *Deus scientiarum Dominus* je leta 1931 na teološke fakultete uvedla poučevanje predmeta misiologija (Perko 1990, 127), Ehrlich pa jo je na ljubljanski Teološki fakulteti predaval že leta 1924, kakor razodevajo učni načrti (Benedik 2002, 101).

Osnovno bogoslovje je na Teološki fakulteti skozi čas doživelo različne oblike organiziranosti svojih študijskih predmetov. Od začetka delovanja fakultete je živel katedra za traktat o Cerkvi, ki je pozneje postala stolica za osnovno in vzhodno bogoslovje. Z Ehrlichovim prihodom na fakulteto je začela delovati tudi apologetska stolica za primerjalno veroslovje, ki jo je Fajdiga preimenoval v stolico za krščansko in primerjalno veroslovje. Glavna predmeta obeh vej, osnovno bogoslovje (nauk o Cerkvi) in apologetika, sta sodila v filozofsko-dogmatično študijsko skupino, od leta 1940 dalje pa sta z razdelitvijo skupine postala del dogmatske skupine. (Ocvirk in Dolenc 1990, 63)

Leta 1963 je bila na ljubljanski Teološki fakulteti ustanovljena katedra za osnovno bogoslovje. Nastala je bila prav z združitvijo obeh omenjenih stolic, ki sta imele za seboj že dolgo obdobje delovanja. To je pomenilo, da se je tudi znotraj nove katedre, ki je zaživela prav med trajanjem koncila in je bila sad novih časov, osnovno bogoslovje obravnavalo z dveh temeljnih izhodišč.

Drugi vatikanski koncil je korenito prevetрил življenje Cerkve in prečistil njeno samopodobo. Potrebe časa so koncilu, ki je želel biti res ekumenski, nalagale neobhodne naloge. Ena bistvenih poklicanosti, ki jim je morala v sodobnosti slediti katoliška Cerkev, je bila dialoška odprtost sredi živahno pluralističnega sveta, to pa je klicalo tudi k dialogu z drugimi verstvi in celo z neverujočimi. Seveda se je moralo za uresničevanje začrtanih smernic reformirati tudi visoko cerkveno šolstvo. Leta 1973 je bila v postopkih splošne reforme teološkega študija na Teološki fakulteti v Ljubljani ustanovljena katedra za dialog (Perko 1990, 127). Pri tej katedri je s svojim

delovanjem velik pečat pustil Stanko Janežič. Po njegovi zaslugi je bil na mariborskem oddelku Teološke fakultete vsa leta močno navzoč ekumenski duh.

Prav tako so se po koncilu prerazdelile vsebine predmetov osnovnega bogoslovja. Dotedanja ekleziološka tvarina o Cerkvi, ki se je predavala pod tem imenom, se je odtlej imenovala izključno nauk o Cerkvi, medtem ko je prenovljeni predmet osnovno bogoslovje dobil vsebino nekdanjega krščanskega in primerjalnega verslovja. Tudi predmet vzhodno bogoslovje, ki ga je Perko še »podedoval« od predhodnika Grivca, je po koncilu dozorel v ekumensko bogoslovje. (Perko 1990, 127)

Osnovno bogoslovje na Teološki fakulteti v Ljubljani je bilo torej zopet zastopano v dveh sestrskih katedrah. Če se je katedra za osnovno bogoslovje prek apologetičnih in eklezioloških vsebin v veliki meri ukvarjala z raziskovanjem in utemeljevanjem krščanskega razodetja in življenja Cerkve, je katedra za dialog ob preučevanju nekatoliških Cerkva in drugih verstev ta spoznanja uporabljala za delovanje navzven. Tako je ostalo več kakor dve desetletji, dokler se nista v študijskem letu 1995/1996 katedri združili in je nastala katedra za osnovno bogoslovje in dialog, ki odtlej posreduje vsebine obeh nekdanjih kateder. Po bolonjski reformi študija se je število predmetov, ki jih izvaja katedra za osnovno bogoslovje in dialog, še povečalo, to pa je posledica pestre študijske ponudbe programov, ki jih ponuja Teološka fakulteta.

3. Predavatelji osnovnega bogoslovja

Kljub povsem avtonomnemu statusu obeh vej osnovnega bogoslovja sta apologetika in ekleziologija močno prepleteni znanstveni panogi. Njuna bližina je opazna že v znanstvenoraziskovalnem delu predavateljev osnovnega bogoslovja na Teološki fakulteti. Čeprav se predavatelji v bistvu delijo na preučevalce Cerkve v širšem smislu in na apologetike z religiologijo, se v njihovem delu mnogokrat kaže vzajemni odnos med obema vidikoma. Zlasti je to opazno pri zgodnejših predavateljih na Teološki fakulteti. Znano je, da se je Franc Grivec pri svojem predavateljskem delu na bogoslovnem učilišču pred prihodom na novoustanovljeno Teološko fakulteto pri osnovnem bogoslovju veliko posvečal tudi apologetiki in pisal razprave iz apologetike (Kovačič 1983, 7). Tudi po prihodu na Teološko fakulteto in ob omejitvi svojega raziskovanja na ekleziologijo je pozneje še pisal o Cerkvi tudi z apologetskega stališča. Prav tako se je na drugi strani apologet Lambert Ehrlich v svoji teologiji posvečal tudi ekleziologiji; pri tem se je posebno izkazal s svojim obširnimi delom *Katoliška Cerkev, kraljestvo božje na zemlji*. V naslednji generaciji predavateljev si je Vilko Fajdiga pri praktični apologetiki tudi doktrinalno prizadeval za večje upoštevanje dejstva Cerkve. S svojim govorom o Cerkvi kot dokazu za resničnost krščanskega razodetja je bil eden prvih teologov, ki je v apologetiki v večji meri upošteval ekleziološki moment. Prepletenost obeh ved je očitna tudi v novejšem času, ko se rado zgodi, da predavatelj vsaj nekaj časa predava kak študijski predmet drugega pola fundamentalke.

Kljub vsemu pa obe usmeritvi ohranjata svojo vsebino in znanstveno zanimanje, zato so tudi obravnavani predavatelji svoje sledi puščali predvsem pri svojih primarnih predmetih. V našem pregledu si posebej oglejmo predavatelje ekleziološke smeri in predavatelje apologetskega dela osnovnega bogoslovja.

3.1 Predavatelji nauka o Cerkvi

3.1.1 Franc Grivec

Pripravljanje eklezioloških vsebin je bilo na Teološki fakulteti najprej v pristojnosti predavatelja osnovnega in vzhodnega bogoslovja dr. Franca Grivca (1878–1963). Grivec je že v gimnazijskih in študijskih letih kazal veliko zanimanje za slovanske jezike in za vzhodno Cerkev. Podiplomski študij teologije je nadaljeval v Innsbrucku, kjer je pod vodstvom jezuitskega profesorja Nikolaja Nillesa, predavatelja cerkvenega prava na tamkajšnji teološki fakulteti, drugače pa poznavalca vzhodnega bogoslužja in ekleziologije, pridobil dobro znanje o vzhodni teologiji. Leta 1905 je z delom o zgodovinskih poskusih zedinjenja med Vzhodnimi Slovani in katoliško Cerkvijo končal študij v tirolski prestolnici in se specializiral za vzhodno teologijo. Po predavateljskem delu na ljubljanskem bogoslovnem učilišču, kjer je predaval filozofijo in osnovno bogoslovje, in po enoletnih predavanjih vzhodnega bogoslovja na Teološki fakulteti v Zagrebu je bil po ustanovitvi ljubljanske univerze med prvimi imenovan za rednega profesorja na Teološki fakulteti; prevzel je katedro za traktat o Cerkvi. Seznan s predavanjem iz obdobja po koncu druge svetovne vojne pričujejo, da je Grivec poleg nauka o Cerkvi in vzhodne teologije predaval staro cerkveno slovanščino in vsaj nekaj časa tudi predmete z dogmatično vsebino. Profesor Grivec je dvakrat opravljal tudi službo dekana.

Grivec je bil med prvimi slovenskimi teološkimi profesorji, ki so spisali akademski priročnik. Menil je, da bi moral vsak profesor napisati učbenik za svoje področje raziskovanja. Za svoje delo *Cerkev* – prvič je izšlo leta 1924 in je pomenilo prvi katoliški priročnik, ki v zadostni meri upošteva tudi pravoslavno teologijo – je prejel celo pohvalno pismo papeža Pija XI. (Dolinar 1993, 252–253) Njegovi ekleziološki nazori, ki so se izklesali v dialogu z vzhodnimi teologi, so bili v znamenju razmišljanja, da Cerkev ni samo pravna hierarhična ustanova, ampak je njena vsebina globlja; s tem je nekako že napovedal drugi vatikanski koncil. Snov Grivčevih predavanj o Cerkvi je zajeta v njegovih publikacijah *Cerkev* in *Kristus v Cerkvi*, podobno pa je v posebnih učbenikih predstavil tudi študijsko snov vzhodnega bogoslovja. Spoznavanje vzhodne teologije in njene primerjave in sorodnosti s katolištvom¹ je temeljilo na življenju in delu sv. Cirila in Metoda, bratov, ki sta delovala pred vzhodno-zahodnim razkolom in jima je Grivec posvetil nešteto razprav.

Grivčeva bogata bibliografija vsebuje spise z njegovih osnovnih področij ekleziologije, ekumenizma in cirilmetodijskih vprašanj. Poleg tega je pisal tudi o temah iz književnosti, iz zgodovine ter iz filozofije in iz teologije. (Kovačič 2003, 39) Grivec

¹ Dr. Grivec je nekaj časa poučeval tudi predmet primerjalno bogoslovje, pri katerem je vzporejal zlasti pravoslavni in katoliški cerkveni nauk.

je znanstveno revijo, ki jo je leta 1920 začela izdajati Teološka fakulteta, poimenoval *Bogoslovni vestnik*. Zaslužen je za razvoj slovenskega teološkega in eklesio-loškega jezika.

3.1.2 Franc Perko

Pokojnega Franca Grivca je na Teološki fakulteti nasledil njegov študent, dr. Franc Perko (1929–2008), ki je prav po prigovarjanju svojega mentorja v Ljubljani nadaljeval podiplomski študij. Doktorski študij je končal leta 1963 z disertacijo o filozofiji in teologiji solunskih bratov, s tem pa je že nakazal nadaljevanje znanstvenega dela svojega predhodnika Grivca. Franc Perko je bil februarja 1964 imenovan za fakultetnega predavatelja in je v poletnem semestru tekočega študijskega leta začel poučevati predmeta nauk o Cerkv in vzhodno bogoslovje in tako v celoti nadomestil pokojnega Grivca. V letih 1965–1968 je študij nadaljeval v Rimu, kjer je dosegel licenciat iz vzhodnega bogoslovja. S poglobljenim znanjem se je vrnil na Teološko fakulteto in leta 1976 postal izredni profesor za osnovno in ekumensko bogoslovje pri katedri za osnovno bogoslovje in pri katedri za dialog.

Perko je v letih svojega predavateljskega dela na Teološki fakulteti predaval različne predmete. Njegovo osnovno znanstveno zanimanje je bilo osnovno bogoslovje (nauk o Cerkv) ter vzhodno in ekumensko bogoslovje. Poleg svojih osnovnih in primarnih predmetov je predaval tudi več stranskih in izbirnih predmetov in izvajal seminarje. Pri tem se je rad loteval aktualnih tem in izzivov v življenju Cerkve. Kadar je nastala potreba, je večkrat priskočil na pomoč in nekaj časa predaval tudi nekatere predmete drugih disciplin. Predvsem sta mu bili pri srcu zgodovina in filozofija. Obe vedi je občasno predaval na Teološki fakulteti, poleg njiju pa tudi nekaj psihologije. Perko je v več kakor dveh desetletjih predavateljskega dela na Teološki fakulteti v Ljubljani z oddelkom v Mariboru predaval naslednje obvezne predmete: osnovno bogoslovje o Cerkv (do 1971), nauk o Cerkv (od 1971), uvod v vzhodno bogoslovje, ekumensko bogoslovje (po koncilu), temelji ekumenizma, teologija nekatoliških Cerkva in teološke osnove dialoga (uvod). S pokoncilsko prenovo teološkega študija je bil narejen velik korak v smeri dialoške odprtosti, kakor je razvidno že iz nazivov posameznih predmetov, ki jih je predaval Perko. Njegova predanost koncilski teologiji je razvidna iz nekaterih njegovih specialnih predavanj in seminarjev, ki jih je izvajal. Nekaj jih omenimo le za vtis: sodobne smeri v eklesio-logiji (spec. pred.), pastoralna uporabnost dogmatične konstitucije »Lumen gentium« (sem.), ekumenski koraki po drugem vatikanskem koncilu (sem.). Skozi vse svoje obdobje je izvajal tudi predmet stara cerkvena slovanščina.

Na Teološki fakulteti je poleg predavateljske dejavnosti več let opravljal službo predstojnika katedre za osnovno bogoslovje in bil trikrat izvoljen za dekana. Njegovo dolgoletno predavateljsko delo na Teološki fakulteti je bilo prekinjeno, ko je bil decembra 1986 imenovan za beograjskega nadškofa in prvega beograjskega metropolita. Bogato je Perkovo publicistično delo. Največ je objavljaval v različnih serijskih publikacijah doma in v tujini, napisal pa je tudi več skript, knjižic in eno knjigo. Ukvarjal se je predvsem z eklesio-loškimi, ekumenskimi in družboslovnimi temami.

3.1.3 Stanko Janežič

Predavatelj mariborskega oddelka Teološke fakultete dr. Stanko Janežič (1920–2010) je leta 1960 doktoriral iz vzhodnega bogoslovja. Disertacijo o ruski duhovnosti »starca« in svetnika Tihona Zadonskega, ki je živel v 18. stoletju, je napisal pod mentorstvom češkega jezuita Tomaša Špidlika. Z njo je želel na podlagi duhovnega bogastva ruskega teologa in duhovnega pisatelja Tihona Zadonskega prispevati k tesnejši povezanosti med vzhodnimi in zahodnimi kristjani. (Škafar 2010, 164)

Izredni fakultetni svet v Mariboru je Janežiča junija 1970 imenoval za predavatelja vzhodnega (ekumenskega) in osnovnega bogoslovja (ATF, Zapisnik seje fakultetnega izrednega sveta, 26. 6. 1970, Maribor, 8). Janežič je s študijskim letom 1970/1971 začel službovati na mariborskem oddelku ljubljanske Teološke fakultete in po potrebi občasno predaval tudi v Ljubljani. Janežič je v letih svojega predavateljskega dela na fakulteti predaval naslednje glavne predmete: ekumensko bogoslovje, nauk o Cerkvi, temelji ekumenizma, zgodovina in teologija nekrščanskih verstev, teologija nekatoliških Cerkva, pastoralna apologetika. Redno je organiziral tudi seminarje in specialna predavanja, ki jih je vselej zelo rad navezoval na ekumenizem. Na Teološki fakulteti je bil deset let predstojnik katedre za dialog (1980–90).

Janežičeva ekumenska vnema je bila očitna pri pripravi teoloških ekumenskih simpozijev, ki so potekali v letih 1974–1990 v izmenični organizaciji katoliških teoloških fakultet v Ljubljani in v Zagrebu in pravoslavne fakultete v Beogradu. Med organizatorji sta bila vedno tudi Janežič in Perko. Na simpozijih je Janežič predstavljal različne teme s področja ekumenizma.

Dr. Janežič je bil izvrsten pisec, zato posebej omenimo še njegovo publicistično delo. Ustvarjal je leposlovna in teološka dela. Izdal je devetnajst pesniških zbirk, enajst knjig proze in štiri knjige pesmi v prozi. Na področju teologije je veliko pisal o ekumenskih vprašanjih in o vzhodnem bogoslovju. Posebej velja omeniti tri Janežičeva dela, ki pomenijo vrhunec njegove ekumenske misli. To so *Ekumenski leksikon* (1986), *Ekumenizem* (2003) in *Ekumenski dialog* (2006).

3.1.4 Bogdan Dolenc

Dr. Bogdan Dolenc (1953) je po opravljenem magisteriju nadaljeval študij dogmatike v Rimu na Teološki fakulteti Papeške univerze Urbaniana. Študij teologije v Rimu je sklenil leta 1985 z doktorsko disertacijo, v kateri je obravnaval nekatere vidike iz teologije angleškega kardinala Johna Henryja Newmana.

Ko je bil Perko imenovan za beograjskega nadškofa in je leta 1987 nehal predavati na Teološki fakulteti, je nastala potreba po novem predavatelju ekleziologije in ekumenske teologije. Za Perkovega naslednika je bil maja 1987 izvoljen dr. Dolenc, ki je postal predavatelj pri katedri za osnovno bogoslovje in je prevzel izvajanje predavanj za ekleziologijo, za teologijo dialoga, za teologijo nekatoliških Cerkva in za predmet novodobna verska gibanja. Poleg glavnih predmetov izvaja danes mnoge izbirne predmete in seminarje s področja ekleziologije, ekumenske teologije in sodobnih duhovnih gibanj.

Dr. Dolenc je na Teološki fakulteti poleg osnovne predavateljske dejavnosti opravljal tudi druge službe. Povejmo le, da je bil od leta 1989 do leta 1993 glavni urednik *Bogoslovnega vestnika*, v obdobju od leta 2001 do leta 2009 pa predstojnik katedre za osnovno bogoslovje in dialog. Profesor velja za dejavnega ekumenskega delavca. Z ekumenskimi vprašanji se ukvarja strokovno v okviru fakultetnega dela, poleg tega pa kot tajnik Slovenskega ekumenskega sveta organizira medkrščanska srečanja in s svojimi prispevki tudi drugače nastopa v javnem prostoru. Pomembna dejavnost njegovega strokovnega delovanja je tudi prevajalsko delo, saj prevaja različne cerkvene dokumente.

Dolenčeve prispevke najdemo v mnogih teoloških revijah ter v verskih in drugih časopisih, v katerih se poleg ekumenskih, religioloških in duhovnih tem dotika tudi drugih področij.

3.2 Predavatelji osnovnega bogoslovja (apologetike)

3.2.1 Lambert Ehrlich

Dr. Lambert Ehrlich (1878–1942) je doktoriral v Innsbrucku leta 1903. Predavateljsko kariero je začel že med bivanjem v Celovcu, kjer je v tamkajšnjem semeniškem bogoslovnem učilišču predaval filozofijo in apologetiko (Fajdiga 1942, 218). Svoje apologetsko znanje je še obogatil z nadaljnjim študijem po koncu prve svetovne vojne, ko je študiral v Parizu in v Oxfordu, kjer se je specializiral za primerjalno veroslovje in etnologijo. Že v prvem letu delovanja Teološke fakultete v Ljubljani (1919/1920) je bil Ehrlich na seznamu obravnavanih kandidatov za nastop profesorske službe. Naveden je bil kot kandidat za predavatelja primerjalnega veroslovja, religiologije in misiologije, vendar je v tem času dr. Ehrlich večino časa preživel v Parizu. (Kolar 2009, 61) Leta 1922 je s pridobljenim znanjem zares prišel na Ljubljansko Teološko fakulteto in tedaj postal profesor primerjalnega veroslovja; to je ostal vse do smrti. Na Teološki fakulteti v Ljubljani je v treh mandatih opravljal tudi službo dekana.

Na podlagi njegovih raznovrstnih publikacij lahko rečemo, da se je Ehrlich znotraj teologije veliko posvečal veroslovju, misiologiji, pa tudi ekleziologiji. Pri vseh teh obravnavanjih pa je bila vedno očitna njegova prvenstvena apologetska usmerjenost. Pri primerjavi krščanskega nauka z drugimi, zlasti verstvi primitivnih narodov, zagovarja krščanstvo in poudari, da je samo katoliška Cerkev prava posredovalka božjega razodetja. Njegova apologetika odseva cerkvene nazore prve polovice 20. stoletja, ki so bili povsem v skladu s prvim vatikanskim koncilom, današnjemu času pa v marsičem tuji. Zanimivo je, da je še nasprotoval ekumenizmu in medreligijskemu dialogu.

Dr. Ehrlich je s svojimi znanstvenimi spisi posegal na področja filozofije, etnologije in omenjenih smeri v teologiji. Poleg znanstvenih objav v njegovi bibliografiji najdemo tudi politične in družbene spise, ki so bili plod dejavnosti, zanj v nekem smislu tudi usodne.

3.2.2 Vilko Fajdiga

Dr. Vilko Fajdiga (1903–1984) je po opravljeni diplomi iz teologije na ljubljanski Teološki fakulteti študij teologije nadaljeval na Katoliškem inštitutu v Parizu, kjer se je usmeril v apologetiko in leta 1929 doktoriral z disertacijo o primerjavi posameznih vidikov v budističnem in krščanskem nauku. Že leto poprej je na Sorboni dosegel diplomu iz etnologije.

Svojo predavateljsko pot je začel leta 1934, ko je postal profesor verouka na ljubljanski bežigradski gimnaziji. Z Ehrlichovim umorom je nastala potreba po novem predavatelju. V letu 1942 je Fajdiga objavil habilitacijsko razpravo o moralnih čudežih, s tem pa je lahko začel poučevati na fakulteti. (Rode 1976, 10) Novembra 1943 je bil imenovan za univerzitetnega docenta na Teološki fakulteti, kjer je na izpraznjeni stolici za krščansko in primerjalno veroslovje nasledil umrlega profesorja Ehrliche in začel predavati apologetične vsebine. Svoj glavni predmet je poimenoval krščansko in primerjalno veroslovje, v akademskem letu 1970/1971 pa ga je razdelil na teoretično in na praktično (pastoralno) apologetiko. Fajdiga je v nadaljnjih letih predaval le še praktično apologetiko in veroslovje, predavanje teoretične apologetike pa je prevzel Franc Rode. (Ocvirk in Dolenc 1990, 63) Fajdiga je na Teološki fakulteti predaval do leta 1980. Na Teološki fakulteti je kar osemnajst let opravljal službo prodekana, dve leti je bil dekan.

Profesorjevo znanstveno delo je zajemalo področja apologetike, primerjalnega veroslovja, misiologije, duhovnosti in pastoralke. Pri primerjalnem veroslovju se je s posebno pozornostjo posvečal vprašanju izvora in razvoja religije. Napisal je več knjižnih del z duhovno vsebino, sodeloval pri sestavljanju veroučnih učbenikov, napisal več skript za predmete svoje stroke in veliko pisal predvsem v revije, ki jih je urejal sam. Poleg prispevkov različnih tematik je pisal tudi recenzije in ocene sodobnih domačih in tujih izdaj, ki jih je skrbno spremljal in pregledoval. Njegovo glavno delo je *Praktična apologetika*..

3.2.3 Franc Rode

Dr. Franc Rode (1934) je po študiju v Escobarju, v Rimu in v Parizu leta 1960 diplomiral in nadaljeval doktorski študij na pariškem Katoliškem inštitutu, se specializiral iz osnovnega bogoslovja in leta 1963 doktoriral s tezo *Čudež v modernistični kontroverzi*. V letih 1967–1981 je Franc Rode vestno opravljal svojo profesorsko službo na ljubljanski Teološki fakulteti, kjer ostaja v spominu kot pronicljiv predavatelj. Naloženih pa mu je bilo tudi mnogo drugih služb v Cerkvi.

Profesorjeva akademska svežina se opazi že ob pregledovanju njegovih predmetov: opazna je njegova velika širina in ustvarjalnost že pri nazivih predmetov in temah, ki jih je predaval. Dr. Rode je na fakulteti izvajal apologetske predmete osnovnega bogoslovja: obvezne predmete misiologija, krščansko in primerjalno veroslovje (do leta 1971), osnovno bogoslovje (od leta 1971), nauk ateizma in marksizma, nauk o ateizmu, moderni ateizem, zgodovina in teologija nekrščanskih verstev, pastoralna apologetika in praktično osnovno bogoslovje.² Vidimo, da je

² Dr. Rode je začel predavati pastoralno apologetiko oziroma praktično osnovno bogoslovje po tem, ko je dr. Fajdiga leta 1980 končal predavateljsko delo.

poleg osnovnega bogoslovja predaval tudi dialoške vsebine. Rodetova ustvarjalnost je posebej opazna pri številnih specialnih predmetih in seminarjih, ki jih je izvajal. Navedimo jih le nekaj: misijonske metode p. Lebbeja (spec. pred.), spreobrnjenje Paula Claudela (sem.), teološki svet R. Guardinija (spec. pred.), Guardinijeva antropologija (spec. pred.), kristjan v zgodovini (sem.) in drama krščanske zavesti pri Pascalu (I. in II. del) (spec. pred.). Vidimo, da je dr. Rode v svoji apologetiki zelo upošteval tudi njen praktični vidik, saj je študijsko snov navezoval na zglede iz zgodovine.

Franc Rode je bil na fakulteti več let predstojnik katedre za dialog. V letih svojega predavateljskega dela je urednikoval in objavil veliko člankov v različnih znanstvenih revijah in v drugem tisku. Ti članki so zaradi občasnega poseganja na širše družbeno področje nemalokrat izzvali odzive pri tedanjih oblasteh. Med drugim je bil v letih 1974–1981 glavni urednik *Bogoslovnega vestnika*.

3.2.4 Drago Karl Ocvirk

Dr. Drago Karl Ocvirk (1951) je začel študirati teologijo na Teološki fakulteti v Ljubljani. Tu je končal tri letnike študija, nato pa odšel v Pariz, kjer je na Katoliškem inštitutu opravil preostale letnike teologije in diplomiral. V letu 1980 je dosegel magisterij, leta 1984 pa je doktoriral. To pomeni, da je dr. Ocvirk vse akademske stopnje pridobil na pariškem Katoliškem inštitutu. Ob študiju teologije se je hkrati poglobljal v študij biblične grščine in hebrejščine. (Ocvirk in Dolenc 1990, 70)

Takoj po opravljenem magisteriju iz teologije je leta 1980 postal asistent za krščansko antropologijo na Katoliškem inštitutu, leta 1981 pa je kot asistent za osnovno bogoslovje, nekrščanska verstva in misiologijo na Teološki fakulteti v Ljubljani nasledil profesorja Rodeta, ki je odšel v Rim. Veliki kancler Teološke fakultete ga je julija 1981 imenoval za asistenta za osnovno bogoslovje. Tako je dr. Ocvirk nekaj let hkrati predaval v Parizu in v Ljubljani, dokler ni bil leta 1987 imenovan za docenta v Ljubljani in se je povsem posvetil predavanjem doma. Na Teološki fakulteti je poleg predavateljskega dela opravljal tudi druge službe. Od leta 1987 do leta 2001 je bil predstojnik katedre za osnovno teologijo (in dialog). Leta 2013 se je upokojil.

Drago Ocvirk se je pri osnovnem bogoslovju ukvarjal z apologetiko. V letih svojega dela na Teološki fakulteti je predaval naslednje obvezne predmete: osnovno bogoslovje, zgodovina in teologija nekrščanskih verstev, praktično osnovno bogoslovje,³ misiologija, zgodovina in nauk nekrščanskih verstev, verstva. Drago Ocvirk je v dolgih letih svojega predavateljskega dela izvajal tudi mnoga specialna predavanja, izbirne predmete in seminarje. Kakor je razvidno, je prek njih študijske teme osvetljeval z najrazličnejših zornih kotov; to izkazuje živahnega predavateljskega duha. Za boljšo predstavbo jih le nekaj naštejmo: Cerkev in francoska revolucija (spec. pred.), Cerkev v ciklonu kulturno-družbenih sprememb (izb. pred.), branje Wittgensteinovih filozofskih raziskav (I. in II. del) (sem.) in odrešenje v od-

³ Dr. Ocvirk je predmet praktično osnovno bogoslovje predaval do leta 1983. Kmalu zatem je bil predmet ukinjen in priključen k predmetu osnovno bogoslovje.

nosih (sem.). K izvajanju svojih študijskih predmetov je Ocvirk rad pristopal interdisciplinarno.

Dr. Ocvirk se je strokovno veliko ukvarjal z misiologijo in z nekrščanskimi verstvi. Kot teolog je izhajal iz krščanstva in pripadal Cerkvi, zato so se Ocvirkovi nastopi v javnosti pogosto kazali v kritičnih obravnavah moderne (slovenske) družbe. Tudi po upokojitvi ostaja aktiven pisec in komentator aktualnega verskega dogajanja po svetu in doma. Njegova bibliografija obsega prek 1500 enot in pomeni svojevrsten dosežek.

3.2.5 Mari Jože Osredkar

Dr. Mari Jože Osredkar (1963) je diplomiral in leta 1993 magistriral na Teološki fakulteti v Ljubljani. Podiplomski študij teologije je nadaljeval na Katoliškem inštitutu v Parizu, kjer je leta 2002 dosegel doktorat iz teologije. Istega leta je bil na ljubljanski Teološki fakulteti izvoljen v naziv asistenta, v študijskem letu 2003/2004 pa je začel tam predavati; leta 2009 je bil izvoljen v naziv docenta in istega leta postal tudi predstojnik katedre za osnovno bogoslovje in dialog.

Dr. Osredkar je na Teološki fakulteti habilitiran za področje religiologije in religijske antropologije. Kakor je razvidno s seznama predmetov, ki jih predava, se poleg osnovnega bogoslovja veliko ukvarja z nekrščanskimi verstvi. Kot posameznik ali član delegacij Teološke fakultete se redno srečuje s predstavniki drugih religij, predvsem z muslimani. Njegove znanstvene prispevke najdemo v različnih strokovnih publikacijah, objavlja pa tudi v nekaterih poljudnih časopisih. Z javnimi obravnavami aktualnih perečih religijskih in družbenih fenomenov v strokovni in v širši javnosti teži k boljšemu poznavanju verstev in religijskega fenomena v sodobni družbi.

4. Sklep

Katedra za osnovno bogoslovje in dialog je vselej ohranjala notranjo delitev osnovnega bogoslovja na dva pola, na apologetiko in na ekleziologijo, zato so bili tudi študijski predmeti ob tesnem povezovanju znanstvenih dognanj enega in drugega pristopa deležni osvetljevanja z obeh zornih kotov. Vsebine osnovnega bogoslovja so se po koncilu izvajale prek delovanja sestrskih kateder za osnovno bogoslovje in dialog. Njuna sorodnost in neločljivost je končno privedla do organizacijske združitve.

Pregled in obravnava predavateljev osnovnega bogoslovja, ki so na Teološki fakulteti delovali od njene ustanovitve do danes, pričujeta o njihovi študijski predanosti in visoki strokovni usposobljenosti. Njihovo delo pogosto presega ozke stene predavalnic in je usmerjeno navzven, k družbi in k človeku, tudi če zgodovinske okoliščine temu niso bile vedno najbolj naklonjene.

Arhivski viri

ATF, Zapisnik seje fakultetnega izrednega sveta, 26. 6. 1970, v Mariboru. 1970. Arhiv Teološke fakultete, Redni fakultetni svet 1919–1970, fascikel 4, mapa 1969/1970.

NŠAL, Uredba teološke fakultete v Ljubljani. 1920. Nadškofijski arhiv Ljubljana, 5/ŠAL 5, šk. 276, mapa 1920.

NŠAL, Izpremembe in dopolnila fakultetne uredbe. 1942. Nadškofijski arhiv Ljubljana, 5/ŠAL 5, šk. 276, mapa 1942.

Reference

Benedik, Metod. 2002. Lambert Ehrlich – profesor. V: *Ehrlichov simpozij v Rimu*, 97–111. Ur. Edo Škulj. Celje: Mohorjeva družba.

Dolinar, France. 1993. Franc Grivec. *Bogoslovni vestnik* 53, št. 3:247–264.

Fajdiga, Vilko. 1942. Dr. Lambert Ehrlich. *Bogoslovni vestnik* 22:218–220.

Kolar, Bogdan. 2009. Delovanje Teološke fakultete med letoma 1919 in 1952. V: *90 let Teološke fakultete v Ljubljani*, 58–75. Ur. Bogdan Kolar. Ljubljana: Teološka fakulteta.

Kovačič, Lojze. 1983. Prispevek dr. Franca Grivca k razvoju ekleziologije v prvi polovici 20. stoletja. Doktorska disertacija. Ljubljana: Teološka fakulteta.

— — —. 2003. Grivčeva bibliografija. V: *Grivčev simpozij v Rimu*, 39–68. Ur. Edo Škulj. Celje: Mohorjeva družba.

Ocvirk, Drago, in Bogdan Dolenc. 1990. Katedra za osnovno teologijo. *Bogoslovni vestnik* 50, št. 1/2:63–72.

Perko, Franc. 1990. Katedra za dialog. *Bogoslovni vestnik* 50, št. 1/2:127–128.

Petkovšek, Robert. 2009. Teologija v procesu bolonjske prenovе. V: *90 let Teološke fakultete v Ljubljani*, 247–266. Ur. Bogdan Kolar. Ljubljana: Teološka fakulteta.

Rode, Franc. 1976. Zvestoba in odprtost. *Družina*, št. 26–27.

Škafar, Vinko. 2010. Stanko Janežič – ekumenski teolog. V: *Med zemljo in nebom*, 163–169. Ur. Stanko Janežič. Maribor: Slomškova založba.